

Recensie: Bloednoot ★★★★1/2****1/2

Park Den Brandt
zondag 27 september 2020

foto © Geert Vandepoele

Recensie:

Wat een bevlogen Tom Lanoye kreeg de slotavond van Jazz Middelheim 1.5 op haar podium. Bloednoot, dat zijn contrabassist Nicolas Rombouts, drummer Teun Verbruggen en auteur/verteller/ spoken word kunstenaar en bij vluchtige momenten in Park den Brandt zelfs zanger â€ Tom Lanoye. Die laatste bracht commentaar op het klankbedje dat de muzikanten intuïtief uit hun hoed toverden zonder dat er vooraf gerepeteerd was. Commentaar in de vorm van passages uit enkele van Toms teksten, bracht hij. Daarbij putte hij naast 'Mefisto for ever', naar Klaus Mann en het eigen 'Revue Ravage: dood van een politicus' vooral uit het eigen gitzwarte 'Fort Europa: Hooglied van versplintering'. Een boek dat uitgebracht werd voor er van de brexit sprake was en de twee democratieën in ons landje helemaal bloot kwamen te liggen. Tom definieert wat een Europeaan tot Europeaan maakt: 'Wij hebben uitgelegd dat iedereen gelijk is en wij zijn superieur.' klinkt het al meteen messcherp. Vakkundig zal de auteur tijdens een uur waar hij zeventig minuten van maakt, het laatste slot van deze Jazz Middelheim 1.5, het begrip (on)macht in verschillende facetten fileren om tot een sombere eindconclusie te komen over Europa: 'Ik zeg je één ding, over 'hier'. Het is een versleten continent. Ik mag dat zeggen. Ik ben ook versleten. Ik ben ook een hoer. Maar ik weet het tenminste. Deze plek is tot de draad versleten en kapot gebruikt.' en oproept om je te hoeden voor idealisten en ideologen.

Drie ouwehoeren voert hij daarbij op, de gemankeerde moeder die op haar 68ste nog kinderen wil, liefst een twaalfving, 'als een moderne moeder van Romulus Remus Lukaku'. Verder is er de terrorist van wellust, een hoer â€ toen Tom de tekst schreef was het iets neutralere 'sekswerker' wellicht nog niet ingeburgerd terwijl je op vlak van taal er ook niet mee kan spelen, wat met hoeren, ouwehoeren â€ wel kan â€ die eindelijk na al die jaren terug over haar vrijheid beschikt, haar lijf terug voor zichzelf heeft, maar vaststelt dat haar wil om te mogen sterven niet ingewilligd wordt en ontgoocheld is in het leven: 'Zal ik eens zeggen wat ik van het leven vind? Ik had me er meer van voorgesteld. En ik heb niet de indruk dat ik daar alleen in sta. Leven? Je kijkt het een tijdje aan, je wordt zeventig voor je het weet, en je denkt: is dit het nu? Is dit het, waar eeuwenlang bibliotheken over volgeschreven zijn? Waarvoor jongenskoren zijn opgericht, sommige met castraten? Is dit het, wat door alle kerken heilig wordt verklaard en metterzwaard verdedigd tot er doden vallen? Kijk om je heen. Is dit het? Is dit de basis van onze rechtspraak, ons onderwijs, onze sportvoorzieningen? Het fundament van kunst en betrachtning in de wetenschap? Dit? Dan valt het mij wat tegen.' en verder moeite heeft dat ze niet uit het leven mag stappen met: 'Bestaat het eigendom dan wel, en 'de democratie', en de vrijheid en de broederlijkheid, als men niet eens de baas mag zijn van zijn eigen schitterende togetakelde lijf? Het is van mij. Laat het nu verdomme eindelijk toch eens doodgaan, alstublieftâ€ Ik wil dood. Zonder heisa maar niet in het geheim. Niet in het verborgene. Ik ben geen oplichter. Ik ben geen hond. Ik ben misschien een hoer maar ik ben geen hond. Ik wil alleen maar dood. Oh ja! Ik wil dood! Ik wil eindelijk eens dood zijn.'

De gemankeerde moeder stelt dan weer: 'Wraak â€ zónder inzet van het eigen jonge lijf? Dat is geen wraak. Dat is hobbyisme. Het jonge lijf staat buiten kijf. Daar weet ik alles van. Ik ben een hoer, al vijftig jaar. Mij maak je niets meer wijs. Als het

tout court om lijven gaat? Dan is het aan vrouwen zoals wij dat de enige twee vragen worden gesteld die ertoe doen. Welke stand? Voor welke prijs? Vrouwen als wij kennen de economie van binnenuit.' klinkt het fel terwijl contrabas en drums parallel crescendo gaan.

Het brengt Lanoye in één beweging bij de moegestreden ondernemer die zijn geluk elders gaat zoeken, in Argentinië of waarom niet Buenos Aires. De man voelt zich onheus bejegend: 'Ik ben een scheldwoord geworden. Ik ben altijd een scheldwoord geweest. Ooit was het een spel. 'Commerçiant, flessentrekker, charlatan.' Nu is het geen spel. Nu maken ze mij kapot. Beperkingen! Retributies! Ze eisen mijn vel. Ze nemen mij over. Quota's! Controles! Ze vergeten wat ik gedaan heb. Nog wel voor hen. Ze kotsen mij uit. Mij!' Een man die zichzelf ontzettend straf vindt en openlijk stelt dat hij talent heeft, en bijgedragen heeft aan de maatschappij maar zijn rijkdom nuanceert: 'Ik heb fortuinen verdiend, akkoord. Wat ben ik ermee? Ik heb amper geleefd.' [â€] 'Kastelen, een jacht, vier echtgenotes, een maîtresse in het hart van Parijs' Ik heb daarvoor gewerkt. Zonder die fortuinen en die maîtresse had ik mij net zo goed uit de naad gezwoged. Ik houd van fabrieken. Ik houd van balansen, activa's en de muziek van een externe audit. Waarom zou ik gaan vissen als ik kan vergaderen en knopen doorhakken? Ons systeem duldt geen bescheidenheid. Als er geen top is, is er geen bodem. Dan heb je niets. Is dat zoveel beter? Als ik niet het onderste uit de kan haal, worden zij het slachtoffer. Zij, jullie, iedereen, allemaal. De zwaksten eerst. Dat wil ik niet op mijn geweten. Toch kotsen ze mij uit. Mij!' klinkt als muziek in de oren wanneer Lanoye toont hoe je via ritme en intonatie een ganse tent jazzliefhebbers aan je lippen kan krijgen. Lanoye start de tekst zacht, bijna fluisterend en mysterieus, komt op dreuf, versnelt, zet zijn woorden kracht bij, leeft zich voluit in het personage in dat een mengeling van boosheid, frustratie en onbegrip toont maar zich uiteindelijk niet wil laten kisten om het 'onrecht' dat hem is aangedaan. Een man ook die volgens hem geliefd was door zijn vader, en uit liefde geslagen werd door zijn vader. Terwijl na zijn dood de volledige erfenis naar diens maîtresse ging en er niets voor hem was. (een kind onterven is weliswaar in ons land onmogelijk n.v.d.r., minstens 50% gaat naar de kinderen)

Alsof het een spannende circusact was die zich aankondigde, vroeg en kreeg Tom Lanoye van Teun extra tromgeroffel wanneer ie tot de kern van de economie komt volgens dat personage: 'Ik zeg: tampons, wc-papier en afwasmiddel. Een economie draait op de huisvrouw. Zij bepaalt de overlevingskansen van je systeem. Geen ideoloog die daarmee rekening houdt' daar zijn het ideologen voor. Als de man zich verveelt, gaat-ie vissen of voetballen. De vrouw gaat winkelen. De staat die dat beseft, overleeft. Als een vrouw zegt: 'Ik heb steun nodig!' moet je niet antwoorden: 'Lees nog wat Fidel Castro.' Je moet kunnen zeggen: 'Koop een nieuwe sportbeha.' En die sportbeha moet klaarliggen. In een winkel. Om de hoek. Tegen concurrentiële prijzen. Zo win je de oorlog. Zelfs al is het een Koude. En nog kotsen ze mij uit!

In zijn redevoering werkt Lanoye naar verschillende climaxen toe. De twee muzikanten gaan daar ook in mee door de muzikale begeleiding aan te doen zwellen wanneer het personage stelt: 'De grootste uitvinding in de geschiedenis van de mensheid is de naamloze vennootschap.' Terwijl Nicolas zijn contrabas laat resoneren, wat een schurend geluid oplevert en de drums mee crescendo gaan, laat Lanoye het personage zijn liefde voor geld bezingen in een tekst die als muziek in de oren klinkt voor neoliberalen en ook tekstueel andermaal naar muziek verwijst: 'Geld en vrede zijn synoniemen, op muziek gezet. Geld is het schoonste muziekpapier ooit door de mens bedacht. Geld is de sleutel op alle poorten. Geld is weldoend en anoniem. Geld is rechtvaardig. Geld is gezonder dan citroenen. Geld is genadig. En gewillig. En gedienschtig. Gehoorzaam. Genegen. Geld is groot! Geld is goed! Geld is geld. Ik ben ik. Ik = geld.'

Het scherpst van al snijden de stukken uit 'Revue Ravage: dood van een politicus'

Dit artikel en zijn foto zijn auteursrechtelijk beschermd - kopij enkel bestemd voor persoonlijk gebruik
Herdistributie in eender welke vorm zonder voorafgaand schriftelijk akkoord van de auteur is verboden

This article and its picture is copyrighted - copy for personal use only

No (re)distribution in any way allowed without written permission of the author

die nog steeds relevant zijn en ronduit cynisch over onder andere huisbezoeken tijdens politieke campagnes: 'Wat níet iedereen kan? Dat zijn: huisbezoeken. De loopgraven van ons vak. Wat de Maginotlinie was voor de Fransen, de Atlantikwall voor de Duitsers, de Grote Muur voor drie miljard Chinezen? Dat zijn voor ons: de huisbezoeken. Daar worden de bokken gescheiden van de schapen.'

Alleen al de eerste passages die Tom Lanoye laat horen uit deze tekst zijn er 'boenk' op en kunnen tellen qua kritiek op de media, de 'Vlaamse nederigheid' en de politiek: 'De microbe van de politiek? Ge hebt dat, of ge hebt dat niet. En er is maar één graadmeter. Niet de interviews in de gazetten en de boekskes. Iedereen kan datâ€™â€™pronken met zijn perfect gezinsleven, of juist janken om zijn malheureuze scheiding, koketteren met zijn ongelukkige jeugd. Iedereen heeft een verhaal. Als de foto's maar goed zijn! En als ge maar onderdanig klinkt. Nederig, nederig, nederig! Dat ge 'puur toevallig in dit vak zijt gerold'. Maar dat ge eigenlijk veel liever zoudt gaan lesgeven in het putteke van Afrika. 'Dat is al heel mijn leven mijn grote droom!' Dat soort dingen moet ge zeggen. Op tv komen? Ge moet vooraf weten wat ge gaat zeggen. Ongeacht de vraag. Punt 1! Punt 2! Punt 3! Nooit meer dan drie punten. De moderne mens kan dat niet aan. De moderne mens? Die heeft drie vingers en drie hersencellen. Vandaar waarschijnlijk, dat de liberalen daar zo straf in zijn. 'Mijnheer, hoe lossen we de inflatie op?' 'Mijnheer, zitten onze braadkiekens nog altijd vol chemische brol?' 'Mijnheer, wie heeft er gisteren op uw vrouw gekropen?' Die gasten antwoorden altijd hetzelfde. 1: de lonen moeten naar omlaag! 2: de staat leeft boven zijn stand! 3: niemand in de wereld betaalt meer belastingen dan wij! Als ge dat lang genoeg herhaalt, wordt dat een waarheid. Meer is er niet aan, aan heel die 'mediatraining' op tv.'

Kortom: Bloednoot zorgde voor een scherpe en schurende eindnoot van jewelste op Jazz Middelheim 1.5 die lang bleef resoneren. Wat een snoeiharde teksten die extra impact kregen door de puike muzikale omkadering!

< Bert Hertogs >